



## НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна  
телефон: 0-800-505-240  
факс +380 (44) 230-20-33, 253-77-50  
e-mail: [nbu@bank.gov.ua](mailto:nbu@bank.gov.ua) Код ЄДРПОУ 00032106  
web: <https://bank.gov.ua>

## NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instytutska St., Kyiv, 01601, Ukraine  
phone: 0-800-505-240  
fax +380 (44) 230-20-33, 253-77-50,  
e-mail: [nbu@bank.gov.ua](mailto:nbu@bank.gov.ua)  
web: <https://bank.gov.ua>

Банкам України

Асоціація “Незалежна асоціація  
банків України”

Асоціація українських банків

Щодо належної організації корпоративного управління, ефективності та адекватності функціонування системи управління ризиками ВК/ФТ та внутрішнього контролю банку в частині ПВК/ФТ

Національний банк України (далі – Національний банк), керуючись частиною восьмою статті 18 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон) та статтею 66 Закону України “Про банки і банківську діяльність” (далі – Закон про банки), повідомляє таке.

Щорічно, ґрунтуючись на положеннях документів Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (англійською мовою Supervisory Review and Evaluation Process, SREP), що регламентують установлення єдиних підходів до оцінки ризиків та управління ризиками в банках, Національний банк здійснює наглядову оцінку банків. Одним із складових елементів цієї оцінки є **оцінка рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю банку, яка здійснюється шляхом аналізу інформації щодо функціонування системи внутрішнього контролю банку та щодо діяльності банку, отриманої, зокрема, за результатами нагляду за банками у сфері протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму (далі – ПВК/ФТ).**

У межах здійснення загальної оцінки за цим напрямом Департаментом фінансового моніторингу Національного банку здійснена оцінка заходів банків, спрямованих на виконання ними обов’язків суб’єктів первинного фінансового



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

моніторингу (далі – СПФМ), зокрема таких, що найбільшим чином можуть відобразити рівень організації корпоративного управління та внутрішнього контролю банку, у тому числі щодо розподілу функцій і обов'язків між керівниками банку, трьома лініями захисту, з метою дотримання банками вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ (далі – **оцінка у сфері ПВК/ФТ**).

Відповідно до пунктів 2 та 3 частини другої статті 8 Закону банк зобов'язаний забезпечувати належну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками, застосування у своїй діяльності ризик-орієнтованого підходу та вжиття належних заходів з метою мінімізації ризиків.

У пункті 7 розділу II Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19 травня 2020 року № 65 (зі змінами) (далі – Положення № 65), визначені **заходи**, які банк повинен вживати з метою належної організації внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу.

Згідно з абзацом першим частини першої статті 8 Закону банк з урахуванням вимог законодавства, результатів національної оцінки ризиків та оцінки ризиків, притаманних його діяльності, розробляє, впроваджує та оновлює правила фінансового моніторингу, програми проведення первинного фінансового моніторингу та інші внутрішні документи з питань фінансового моніторингу (далі – внутрішні документи з питань ПВК/ФТ) і призначає працівника, відповідального за його проведення (далі – відповідальний працівник).

Розділ III Положення № 65 містить детальні вимоги до внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ, зокрема в пункті 25 розділу III Положення № 65 визначено основні принципи їх **розроблення та реалізації**.

Відповідно до частини першої статті 9 Закону відповідальний працівник призначається за посадою на рівні керівництва банку. Правовий статус, підзвітність та підпорядкування відповідального працівника банку в організаційній структурі банку та вимоги до нього визначаються нормативно-правовими актами Національного банку.

Відповідно до пункту 21 розділу III Положення № 65 **рада банку визначає та затверджує загальні принципи** банку щодо дотримання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ в окремому внутрішньому документі у вигляді політики.

У пункті 22 розділу III Положення № 65 визначено, що політика банку з питань ПВК/ФТ доводиться **радою банку до відома правління банку та відповідального працівника банку з метою формування чіткого розуміння очікувань ради банку** щодо:

1) належної організації та функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками відмивання коштів/фінансування тероризму (далі – ВК/ФТ);



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

2) ризик-апетиту банку у сфері ПВК/ФТ (включаючи за наявності встановлені заборони/обмеження щодо провадження окремих видів діяльності та/або залучення окремих типів клієнтів на обслуговування);

3) обсягу необхідних до розроблення та затвердження внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ;

4) вимог до побудови трьох ліній захисту у сфері ПВК/ФТ та розподілу обов'язків і відповідальності між працівниками банку;

5) функціонування внутрішнього контролю з питань ПВК/ФТ;

6) забезпечення проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.

У пункті 9 розділу II Положення № 65 визначено перелік питань у сфері ПВК/ФТ, які розглядаються правлінням банку, серед яких є розгляд проблемних питань, що виникають під час виконання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ.

Разом з тим відповідно до пункту 11 розділу II Положення № 65 відповідальний працівник банку не рідше одного разу на рік звітує раді банку щодо: результатів оцінки ризик-профілю банку; проблемних питань, пов'язаних із створенням належної організації внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведенням первинного фінансового моніторингу; проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Відповідно до статті 39 Закону про банки до виключної компетенції ради банку належить функція забезпечення організації **ефективного корпоративного управління відповідно до принципів (кодексу) корпоративного управління**, затверджених загальними зборами учасників банку.

Варто зауважити, що відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ суттєво посилена з моменту набуття чинності Законом. Підпункт 7 абзацу першого статті 73 Закону про банки визначає максимальний розмір штрафу за відповідні порушення. Крім того, порушення законодавства у сфері ПВК/ФТ створює підвищені репутаційні ризики для банку.

Таким чином, належна організація системи ПВК/ФТ в банку та дотримання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ не можуть бути забезпечені належним чином без відповідної організації корпоративного управління.

Водночас за результатами аналізу інформації/копій документів, зокрема, заповнених анкет, внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ, наданих банками<sup>1</sup>, з метою оцінки виконання ними обов'язків СПФМ Департаментом фінансового моніторингу Національного банку **встановлено низку недоліків** в організації банками внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ, проведення первинного фінансового моніторингу, забезпечення функціонування системи управління ризиками ВК/ФТ, організації належного внутрішнього контролю за дотриманням банками вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які характерні для значної частини банків та потребують усунення шляхом

<sup>1</sup> У відповідь на лист від 15.12.2022 № 25-0007/87038. Крім того, враховано інформацію/документи, що надавалися на додаткові окремі запити Національного банку.



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

**внесення змін до відповідних внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ/процедур/порядків:**

1) політика банку з питань ПВК/ФТ є формальним/декларативним документом та не сприяє забезпеченню банком ефективного управління ризиками ВК/ФТ (зокрема в політиці зазначені виключно/переважно вимоги, наведені в Положенні № 65);

2) **ризик-профіль** банку оцінений без урахування/без достатнього врахування таких факторів, як: специфіка, характер та масштаб діяльності банку, усі продукти/послуги, що надаються банком, канали/способи надання (отримання) послуг, види клієнтів та їхні ризик-профілі, географічне розташування банку, географічне розташування держави реєстрації клієнтів або установ, через які банк здійснює передавання (отримання) активів та інших значущих факторів, пов'язаних з діяльністю банку.

Слід зазначити, що вищезазначені недоліки стосуються оцінки ризик-профілю, здійсненої більшістю банків.

Так, наприклад, **значна частина банків не здійснює безпосередньо аналізу ризиків ВК/ФТ усіх власних продуктів/послуг у порядку, визначеному в пунктах 40–44 розділу IV Положення № 65, зокрема з точки зору особливостей та можливостей їх використання** [можливості маскуванню незаконного походження коштів, переказу коштів для фінансування терористичної діяльності, анонімності учасників фінансової операції (приховування реальних кінцевих отримувачів тих чи інших продуктів та/або послуг), можливості використання клієнтом продуктів/послуг банку від імені третіх осіб, чи можуть бути продукти/послуги банку цікавими для компаній-оболонки, чи дає змогу продукт та/або послуга клієнту банку здійснювати операції з контрагентами/бізнес-сегментом, яким притаманні підвищені ризики у сфері ВК/ФТ, врахування видів клієнтів, які найбільше/найчастіше використовують той чи інший продукт та/або ту чи іншу послугу].

Наявні випадки, коли банками здійснено оцінку окремих послуг/продуктів, які не є ключовими та займають незначну частку від загального обсягу послуг/продуктів, що надаються клієнтам. Натомість послуги, що становлять основу діяльності банку (ураховуючи їх питому вагу в загальному обсязі проведених операцій, отриманого банками доходу від надання таких послуг), залишаються без оцінки, що відповідно не надає повного розуміння всіх наявних ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності банку. Також наявні випадки неврахування ризиків, притаманних діяльності банку, що пов'язані з наданням клієнтам послуг з електронної комерції (інтернет-еквайринг, послуги в межах договорів С2А, А2С, Р2Р).

Звертаємо увагу, що під час оцінки ризик-профілю банк має здійснювати аналіз **ризиків ВК/ФТ щодо всіх послуг/продуктів, а не лише окремих**, які банк вважає такими, що мають/можуть мати підвищені ризики ВК/ФТ.



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

Характеристика клієнтської бази банку також має враховуватися під час оцінки ризик-профілю банку, зокрема з огляду на кількість клієнтів банку відповідно до типів клієнтів (фізичні/юридичні особи, фізичні особи-підприємці, резидентність клієнтів), їхніх рівнів ризику, належності до PEPs; тривалості ділових відносин з ними; щодо юридичних осіб – враховується строк, який минув з дати державної реєстрації, основні види діяльності клієнтів тощо.

Під час оцінювання каналів та способів надання банківських послуг має враховуватися використання банком методів віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів, агентів та інструменту покладання (отримання інформації від третьої особи) для здійснення належної перевірки клієнтів.

Також наявні випадки, коли у процесі оцінювання ризик-профілю банку не беруться до уваги географічні ризики, канали/способи надання (отримання) послуг.

Так, географічний ризик доцільно оцінювати з огляду на наявність географічних критеріїв ризику стосовно клієнтів банку з урахуванням держави (території) їх резидентності, громадянства, реєстрації, місцезнаходження клієнта, його кінцевих бенефіціарних власників (далі – КБВ) та ключових контрагентів клієнта, країн, до/з яких здійснюються перекази/надходять кошти.

**Особлива увага має приділятися державам (територіям), що не виконують рекомендації FATF, або які мають стратегічні недоліки у сфері ПВК/ФТ (відповідно до заяв FATF), державам, що здійснюють збройну агресію проти України.**

Банк під час визначення свого ризик-профілю зобов'язаний також урахувувати наявність і характер **санкцій**<sup>2</sup>, які до нього застосовані (пункт 44 розділу IV Положення № 65).

Банк повинен постійно вживати заходів для підтримання в актуальному стані (включно зі здійсненням переоцінки рівня ризику за потреби) власного ризик-профілю: у разі зміни бізнес-моделі, впровадження нових продуктів або послуг, зміни ризику ВК/ФТ стосовно наявних продуктів або послуг, змін в клієнтській базі, каналів та способів надання послуг.

Ураховуючи вищезазначене, банки мають **здійснити перегляд оцінки своїх ризик-профілів та перевірити повноту дотримання вимог**, зазначених у пунктах 40–44 розділу IV Положення № 65;

3) **ризик-апетит банку** (описаний в політиці чи іншому внутрішньому документі) належним чином не обґрунтований, не охоплює всіх суттєвих ризиків, притаманних діяльності банку, та/або не відповідає ризик-профілю банку та можливостям банку управляти ризиками ВК/ФТ. Відповідно до вимог пункту 48 розділу IV Положення № 65 ризик-апетит банку має визначатися на основі оцінки ризиків ВК/ФТ, притаманних його діяльності, *тобто за результатами здійснення оцінки ризик-профілю банку*. У банків, які неправильно/не повною мірою оцінили ризики ВК/ФТ, здебільшого ризик-

<sup>2</sup> Заходи впливу, фінансові/штрафні санкції або міжнародні санкції, накладені на власників банку.



апетит не має належного обґрунтування та/або не визначається для найбільш ризикових напрямів діяльності/послуг/продуктів.

Результати оцінки ризик-профілю банку мають бути базою для подальшого визначення ризик-апетиту. Після оцінки ризик-профілю та визначення продуктів/послуг, які мають підвищений/високий ризик використання послуг банку для ВК/ФТ, банк визначає стосовно них ризик-апетит, урахуваючи достатність у нього ресурсів [у тому числі достатність налаштувань системи автоматизації<sup>3</sup> (далі – СА), кількість кваліфікованого персоналу] для управління ризиками ВК/ФТ та здійснення своєї діяльності в межах вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ.

Деякі банки не визначають саме величини ризику ВК/ФТ свого ризик-апетиту (схильності до ризику) у сфері ПВК/ФТ. Також наявні випадки використання банками лише кількісних характеристик, що ґрунтуються виключно на показниках клієнтської бази банку, без урахування продуктів/послуг та каналів/способів надання (отримання) послуг.

Водночас банк з метою забезпечення фінансової стійкості, мінімізації можливих фінансових втрат від впливу ризиків, які ним приймаються та контролюються для досягнення своїх бізнес-цілей, повинен створити систему управління ризиками, адекватну його розміру, характеру та масштабу діяльності, яка буде забезпечувати виявлення, оцінку, моніторинг, звітування, контроль та пом'якшення всіх суттєвих ризиків банку;

4) у методиках оцінки ризик-профілю клієнтів не повною мірою враховані відповідні критерії ризику ВК/ФТ, а саме ті, що пов'язані з типом клієнтів, географічним розташуванням, видом товарів та послуг, способом надання (отримання) послуг.

Звертаємо увагу<sup>4</sup>, що банк має визначити критерії ризиків самостійно з урахуванням критеріїв ризиків, установлених у додатку 19 до Положення № 65, типологічних досліджень спеціально уповноваженого органу, результатів національної оцінки ризиків, а також рекомендацій Національного банку. **Банк зобов'язаний урахувати всі критерії ризиків, наведені в додатку 19 до Положення № 65.** Виключення можуть бути у банків, які взагалі не обслуговують, наприклад, фізичних осіб і, враховуючи такий фактор, можуть не включати критерії ризику, які притаманні виключно фізичним особам;

5) модель оцінки ризику ділових відносин з клієнтами не відповідає вимогам щодо скорингової ризик-моделі, що дає змогу знижувати фактичний рівень ризиків ділових відносин з клієнтами.

Наприклад, виявлено такі недоліки скорингових ризик-моделей:

<sup>3</sup> СА (система автоматизації банку) – комплексна інтегрована система автоматизації процесів фінансового моніторингу, яка може складатися з кількох окремих систем або підсистем, які забезпечують функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ банку.

<sup>4</sup> Зазначене роз'яснення попередньо було надане в листі Національного банку від 13.05.2023 № 25-0005/33502 за результатами розгляду запиту Незалежної асоціації банків України від 29.03.2023 № 9172-29/03.



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

кожному критерію ризику ВК/ФТ не встановлено питомої ваги в балах (кількісний показник), які надалі мають підсумовуватися під час розрахунку загального інтегрованого показника (score) для визначення ризику ділових відносин з клієнтом;

передбачені бали для оцінки кожного окремого критерію ризику є однаковими. Наприклад, банками визначений діапазон лише від 1 до 2 балів. Таким чином, шкала балів (із максимальною шкалою 2 бали) не розмежовується банками на більш ризикові та менш ризикові критерії;

наявні випадки побудови моделей оцінки ризиків таким чином, що допускається наявність одночасно від одного до шести критеріїв ризику і водночас встановлюється “низький” рівень ризику ділових відносин з клієнтами;

не передбачене значення інтегрованого показника (score), яке враховує суму балів питомої ваги всіх критеріїв ризику, притаманних діловим відносинам з клієнтом, у разі досягнення якого має бути встановлений “неприйнятно високий” рівень ризику.

У скоринговій ризик-моделі мають бути передбачені критерії ризику, які свідчать про високий та неприйнятно високий рівні ризику ділових відносин з клієнтами, щонайменше випадки, які визначені Законом та Положенням № 65. Шкала рівнів ризиків скорингової ризик-моделі має визначати кількість балів (діапазони) для всіх можливих/передбачених банком рівнів ризиків ділових відносин з клієнтами, у тому числі кількість балів для встановлення неприйнятно високого ризику;

наявні випадки, коли критерії високого та неприйнятно високого рівнів ризику ділових відносин зазначені в різних внутрішніх документах банку з питань ПВК/ФТ, а у відповідній формі, що безпосередньо використовується для оцінки ризиків клієнтів (наприклад, чек-лист для розрахунку ризику), окремі з них/значна частина з них не зазначена. Відповідно, уповноважені працівники банку, які здійснюють оцінку ризиків ділових відносин з клієнтами, мають керуватися не одним, а кількома документами одночасно, що, по-перше, збільшує час на перевірку, а по-друге, може сприяти ситуаціям, коли певні критерії ризиків не будуть враховані.

Крім того, у таких чек-листах у результаті не відображаються всі наявні критерії ризиків, притаманні діловим відносинам з клієнтами, тобто заходи з належної перевірки клієнтів (далі – НПК) належним чином не документуються. Рекомендуємо незалежно від відображення критеріїв ризику ділових відносин з клієнтами у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ відображати їх у відповідних чек-листах.

Крім того, звертаємо увагу банків, що в пункті 62 розділу IV Положення № 65 визначено, що банк у разі відсутності критеріїв ризику і відсутності підозр установлює низький ризик стосовно ділових відносин із клієнтами, які користуються послугами банку з низьким рівнем ризику ВК/ФТ. Таким чином,



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

**наявність хоча б одного критерію ризику свідчить про те, що ризик ділових відносин із таким клієнтом не може бути визначений як низький;**

б) звіти раді банку не містять детальної інформації щодо ризиків ВК/ФТ, притаманних ризик-профілю банку, або немає підтвердження щодо такого інформування. Подекуди звіти мають формальний характер, обмежену/загальну інформацію, яка не відображає суттєвих деталей проблемного питання або не містить проблемних питань (проблемні питання не виносилися на розгляд), та/або не містять пропозицій щодо заходів з управління ризиками, які банк може прийняти, але лише після вжиття заходів з управління такими ризиками (їх мінімізації), ураховуючи визначений банком ризик-апетит.

Водночас неналежне інформування членів ради банків у таких випадках, відсутність у звітах раді пропозицій щодо заходів з управління ризиками, на нашу думку, могло бути спричинене некоректною оцінкою ризиків ВК/ФТ, притаманних ризик-профілю банку;

7) внутрішні документи з питань ПВК/ФТ мають декларативний/формальний характер, зокрема не містять чітких порядків/процесів/процедур здійснення відповідних заходів/дій, достатніх для забезпечення ефективного управління ризиками, а також для запобігання використанню послуг та продуктів банку для ВК/ФТ, у тому числі не визначають чітких послідовних дій певних процесів із зазначенням способів, форм, строків (термінів) ужиття працівниками банку цих дій.

Щодо внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ варто зазначити, що це мають бути документи для практичного використання працівниками банку під час виконання ними своїх обов'язків у сфері ПВК/ФТ. **Наголошуємо, що лише цитування вимог, зазначених у Положенні № 65 чи Законі, не може вважатися порядком.** Так, у пункті 26 розділу III Положення № 65 визначено перелік порядків, які щонайменше мають містити внутрішні документи з питань ПВК/ФТ.

Згідно з визначенням, що міститься в розділі I Положення № 65, ***порядок – чітка послідовність дій певного процесу із зазначенням способів, форм, строків (термінів) ужиття працівниками банку цих дій, визначена у внутрішніх документах банку з питань ПВК/ФТ.***

Розглянемо на прикладі, на які аспекти та деталі передусім звертається увага під час оцінки порядку виявлення індикаторів підозрілості фінансових операцій (далі – індикатори), зокрема, аналізується наявність у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ:

переліку працівників (підрозділів), які здійснюють виявлення індикаторів. Якщо залучено кілька підрозділів – доцільно визначити розподіл, які саме індикатори виявляють працівники кожного підрозділу;

детального опису способів, форм виявлення індикаторів (у тому числі опису порядку/процедури використання відповідних сценаріїв/налаштувань СА банків



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15



із зазначенням безпосередньо розроблених сценаріїв, опису їх параметрів, опису інформації, яка підлягає перевірці);

детального опису способів, форм виявлення індикаторів, які не можуть бути виявлені за допомогою СА (ким виявляються, порядок виявлення, на якому етапі обслуговування клієнтів, подальші дії працівників банку в разі їх виявлення);

опису частоти/періодичності здійснення заходів з метою виявлення індикаторів (наприклад, щодня, щодаки, щомісяця тощо) (інформація має зазначатися щодо кожного індикатора або груп індикаторів, які мають однакову періодичність заходів, з метою їх виявлення);

визначених банком кількісних меж для тих індикаторів, які містять кількісні характеристики (зокрема “істотне збільшення”, “великі обсяги”, “регулярно” та інші кількісні характеристики, які використовує банк в індикаторах);

детального опису переліку конкретних заходів/дій, які працівники банку мають здійснити для підтвердження/спростування підозрілості операцій у разі виявлення індикаторів, у тому числі заходів/дій, якщо наявних у банку документів та/або відомостей недостатньо для здійснення аналізу, спростування/підтвердження підозр та/або прийняття відповідного рішення стосовно окремих фінансових операцій (їх сукупності) з індикаторами, із зазначенням строків здійснення кожного(ї) з описаних заходів/дій, переліку виконавців;

опису фінансових операцій, які належать до незвично великих, складних фінансових операцій, проведених у незвичний спосіб, фінансових операцій, які не мають очевидної економічної чи законної мети, які не відповідають інформації щодо запланованої клієнтом діяльності з використанням послуг банку, отриманої банком від клієнта під час установа мети та характеру ділових відносин із ним (далі – незвичні фінансові операції);

детального опису способів/методів виявлення незвичних фінансових операцій. Описи мають бути зазначені з урахуванням належності клієнтів до окремих груп (ФО/ЮО/ФОП, резиденти/нерезиденти, інші групування клієнтів (наприклад, за оборотами за рахунками, КВЕД);

опису алгоритму дій (наявність чіткої їх послідовності) уповноважених працівників/підрозділів у разі наявності фактів, що свідчать (можуть свідчити) про здійснення клієнтом підозрілих фінансових операцій (діяльності), або неможливості спростувати свої підозри за результатами вжитих заходів (із зазначенням переліку посадових осіб, кому повідомляється про такі факти, терміни здійснення заходів тощо).

Якщо опис алгоритму здійснення окремої дії/заходу міститься в інших документах, регламентах, процедурах, технологічних картах, у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ має обов’язково міститися посилання на цей алгоритм.



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

Зазначаємо, що внутрішні документи з питань ПВК/ФТ мають визначати чіткий порядок документування кожного процесу, враховуючи вимоги пункту 73 розділу IV Положення № 65, якими визначено, що банк зобов'язаний документувати всі вжиті заходи щодо застосування ним ризик-орієнтованого підходу таким чином, щоб бути здатним продемонструвати відповідність цих заходів вимогам законодавства України з питань ПВК/ФТ.

Також звертаємо увагу, що в контексті посилення санкційної політики в Україні у відповідь на повномасштабне російське вторгнення в Україну **банки зобов'язані враховувати факти застосування** до клієнтів та КБВ клієнтів спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів відповідно до Закону України “Про санкції” (далі – санкції) та з урахуванням вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ **здійснювати щодо них посилені заходи належної перевірки**. Ураховуючи зазначене, **рекомендуємо** банкам під час доопрацювання внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ приділити окрему увагу розробленню детального та зрозумілого порядку оперативного виявлення фактів застосування до клієнтів та КБВ клієнтів банку санкцій як критеріїв ризику ВК/ФТ та порядку здійснення подальших заходів, спрямованих на:

- здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю клієнтів;
- здійснення заходів з НПК, у тому числі посиленних заходів з НПК.

Крім того, звертаємо увагу банків на важливість **врахування рекомендацій** Національного банку, викладених у листі від 02.06.2023 № 25-0005/38490, стосовно регламентування у внутрішніх документах з питань ПВК/ФТ порядку здійснення відповідних заходів стосовно клієнтів, до яких іноземними державами, міждержавними об'єднаннями, міжнародними організаціями застосовані санкції;

8) опису порядків здійснення внутрішнього контролю за належним виконанням уповноваженими працівниками своїх обов'язків у сфері ПВК/ФТ немає або він є недостатнім та/або такі порядки мають декларативний/формальний характер. Важливою і необхідною є наявність термінів, періодичності, визначення конкретних виконавців, детального опису методів/інструментів контролю (у тому числі способів використання СА), опису підходів до формування вибірки тощо;

9) висновки внутрішньої аудиторської перевірки є формальними та/або аудиторські звіти не містять деталей перевірки (немає переліків конкретної інформації щодо клієнтів/операцій/документів, що були об'єктом перевірки за окремим напрямом), нездійснення перевірок питань, які є обов'язковими для перевірки аудиторами, невиявлення внутрішнім аудитом проблем та недоліків у внутрішньобанківській системі ПВК/ФТ. Наприклад, наявна значна кількість випадків, що в аудиторських звітах немає інформації про перевірку достатності та ефективності запровадженої в банку СА. Водночас відповідно до вимог пункту 15 розділу II Положення № 65 підрозділ внутрішнього аудиту банку під час проведення внутрішніх перевірок має обов'язково проаналізувати питання



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533

від 06.07.2023 12:15

достатності та ефективності запровадженої в банку СА для виконання банком обов'язків СПФМ.

Також у пункті 74 розділу IV Положення № 65 визначено, що однією з ознак неналежної системи управління ризиками є відсутність ефективного внутрішнього контролю з питань фінансового моніторингу, несвоєчасне виявлення внутрішнім аудитом проблем та недоліків у внутрішньобанківській системі ПВК/ФТ та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ;

10) немає взагалі або є формально описаний порядок здійснення аналізу нових продуктів/послуг, включаючи нові канали продажу, використання або розроблення нових технологій для **наявних** або нових продуктів, з метою належної оцінки притаманних їм ризиків ВК/ФТ та належного контролю за цими ризиками. Натомість у пункті 40 розділу IV Положення № 65 зазначено фактори, які мають бути враховані під час аналізу банками ризиків ВК/ФТ, притаманних власним продуктам та послугам. Крім того, в банків мають бути наявні порядки та впроваджені процедури/регламенти щодо оцінки ризиків ВК/ФТ, які притаманні наявним продуктам та послугам, з урахуванням вимог пунктів 40 та 41 розділу IV Положення № 65. Звертаємо увагу, що у висновках за результатами оцінки/переоцінки продукту/послуги має бути обов'язково наведено обґрунтування оцінки кожного з факторів, зазначених у пунктах 40, 41 розділу IV Положення № 65;

11) не впроваджено банком процедури отримання дозволу уповноваженого працівника банку/керівника банку на проведення окремих фінансових операцій **із високим рівнем ризику** в межах встановлених ділових відносин або такий інструмент в банку не є дієвим. Також подекуди наявні недоліки в підході банку до визначення окремих фінансових операцій високоризиковими;

12) СА процесів фінансового моніторингу банку недостатньою мірою сприяє виконанню обов'язків у сфері ПВК/ФТ, зокрема налаштування сценаріїв/алгоритмів для виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності) не охоплює індикатори підозрілості, які можуть бути виявлені за допомогою СА, та/або розроблені банками сценарії/алгоритми не враховують масштабів діяльності банку, обсяги операцій.

Слід зазначити, що окремим банкам будуть надані рекомендації, додаткові до вищезазначених.

За результатами опрацювання отриманих інформації/коментарів банків слід зазначити, що окремі банки використали формальний підхід до надання відповідей<sup>5</sup> Національному банку, не надавали розгорнутих відповідей, не надсилали копій документів/інформації, про що наголошувалось у листі Національного банку від 15.12.2022 № 25-0007/87038. Інформуємо, що такий підхід негативно вплинув на загальну оцінку банку у сфері ПВК/ФТ.

<sup>5</sup> На лист Національного банку від 15.12.2022 № 25-0007/87038.



Як підкреслювалося у вищезазначеному листі Національного банку, оцінка у сфері ПВК/ФТ є складовою оцінювання банку за методикою SREP та має вплив на оцінку банку за цією методикою.

З огляду на зазначене, з метою забезпечення належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками, застосування в діяльності банків ризик-орієнтованого підходу та вжиття дієвих заходів з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ і належного виконання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ рекомендуємо банкам проаналізувати наявність у банках зазначених у цьому листі проблем та недоліків та усунути їх в найкоротший термін. З цією метою рекомендуємо банкам якнайшвидше переглянути та внести зміни до внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ, здійснити переоцінку ризик-профілю, ризик-апетиту та завершити вдосконалення інших процесів з урахуванням вищезазначених рекомендацій.

Інформуємо, що надалі Департаментом фінансового моніторингу буде проводитись оцінка у сфері ПВК/ФТ станом на 01.01.2024 в межах оцінки SREP, під час якої буде оцінено **оперативність та якість** виконання банками отриманих рекомендацій.

Банки, які незабаром отримають додаткові листи з рекомендаціями, мають довести їх зміст до відома **наглядових рад банків** та не пізніше ніж через один місяць з дати отримання рекомендацій надати Департаменту фінансового моніторингу Національного банку інформацію про результати їх розгляду та прийняті рішення щодо подальших дій (протокол тощо).

**СЛАВА УКРАЇНІ!**

Заступник Голови

Дмитро ОЛІЙНИК

Гайдидей Олена  
066-089-37-29



ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД  
Підписувач Олійник Дмитро Ігорович  
Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000  
Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України



25-0007/48533  
від 06.07.2023 12:15